

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1984

BRNO 1987

Archäologische Funde aus Süd- und Südwestmähren /Bez. Třebíč, Znojmo/. Im angeführten Verzeichnis erweiterte der Autor die Zahl von archäologischen Lokalitäten und Funden in Süd- und Südwestmähren. Aufmerksamkeit verdient einer der ältesten Artefakte - ein Faustkeil, der in der Sandgrube bei Božice /Bez. Znojmo/ gefunden worden war. Es handelt sich um eine verhältnismässig archaische Form dieses Werkzeuges.

Das Bruchstück von geschliffener Steinindustrie aus dem Kataster von Popice bei Znojmo ist ein Beleg einer grösseren Verbreitung der neolithischen Besiedlung längs des Flusses Dyje. Interessant sind ebenfalls Grabfunde aus Hluboké Mašůvky und Morašice im Znojmoer Bezirk, bei denen man jedoch nicht verlässlich die Kulturzugehörigkeit bestimmen kann. Funde aus Siedlungsobjekten bei Hrušovany n/J /Bez. Znojmo/ ergänzen die Übersicht von Ůněticer Lokalitäten in Südmähren. Sehr schöne Funde stammen von derselben Lokalität aus gestörten Gräbern gleichen Alters. Im Katastralgebiet von Ohrazenice /Bez. Třebíč/ hat man neue vorgeschichtliche Lokalitäten und eine Siedlung aus der jüngeren oder späten Burgwallzeit festgestellt. Aus dem gleichen Zeitabschnitt stammt ein Schleifstein, der in der Gemeinde Šebkovice /Bez. Třebíč/ gewonnen wurde. Im Jahre 1984 hat man gestörte mittelalterliche Schichten mit archaischen Funden im historischen Stadtkern von Miroslav /Bez. Znojmo/ festgestellt. Die archäologischen Arbeitsplätze müssen daher ein erhöhtes Interesse allen Erdarbeiten, inklusive denen in den historischen Stadtzentren, widmen.

INFORMACE O VÝSLEDČÍCH ARCHEOLOGICKÝCH PRŮZKUMŮ MUZEA VYŠKOVSKA /okr. Vyškov/

Ondřej Šedo, Muzeum Vyškov

Archeologické pracoviště Muzea Vyškovska pokračovalo v průzkumech a sledování zásahů do terénu při různých výkopech. Cílem všech prací byla záchrana nálezů v celé sběrné oblasti.

Bohdalice - Kozlany, místní část Pavlovice

V trati Vale, na západním výběžku táhlého návrší, se nad dolním koncem Pavlovic nalézá středověký hrádek. Jeho plocha měla být rozdělena na několik parcel rozsáhlé zahradkářské osady. Ve spolupráci s MNV v Bohdalicích se podařilo upravit projekt a prozatím zabránit zničení střední, vyvýšené části a přilehlého příkopu. Povrchovým sběrem v areálu hrádku byly získány cihly, mazanice a keramika ze 14. - 15. století. V souboru je zastoupeno několik střepů z ložtických pohárů.

Bošovice

V době stavebně - historického průzkumu, který předcházal rekonstrukci středověké tvrze v Bošovicích, byl informativní sondou sledován prostor příkopu v blízkosti vnějšího valového opevnění na severní straně objektu. Bylo zjištěno, že vlastní zásyp se středověkou keramikou překrývá zdánlivě sterilní vrstva spraše mocná 120 - 150 cm. Při jejím navážení došlo k tak výrazným změnám v konfiguraci terénu, že dnešní vzhled spíše indikuje rozdělení jednotlivých pozemků, než skutečný průběh valu. Ten by bylo možné sledovat jenom s pomocí náročných výkopů.

Bučovice

Při výstavbě vodovodu na nádvoří zámku v Bučovicích byla vyhloubena rýha o délce 49 m. Procházela od náměstí před budovami Státních lesů až k šachtě nedaleko fontány před průčelím renesanční stavby. Výkopem byly porušeny základy asanovaných budov, destrukční vrstvy, vyzdívky starého vodovodního systému a kanalizace. V zásypech se objevovaly nálezy z 18. - 19. století. Jenom místy se zjistila keramika ze 16. - 17. stol. a shluky železné strusky. Ty snad souvisely s činností kovárny v době výstavby renesančního zámku. Dno výkopu zaplavovala spodní voda. Proto se jenom ojediněle objevilo několik střepů datovatelných do 13. - 15. století.

Bučovice - Vícemilice

Na známém sídlišti, které se táhne podél levého břehu Litavy západně od bývalé cihelny ve Vícemilicích byl získán soubor keramiky. Část dokumentuje velatické a laténské osídlení. Největší počet nálezů je možné datovat do starší doby římské. Kromě barbarické keramiky jsou zastoupeny několika desítkami kusů střepy importovaných provinciálních nádob. V nejzápadnější části naleziště bylo zjištěno osídlení z mladší doby římské.

Drnovice

Díky badatelské aktivitě M. Daňka byl v Drnovicích v trati Končiny objeven sídlištní objekt kultury s moravskou malovanou keramikou. Nalézal se na rozsáhlém návrší s nálezy štípané a broušené kamenné industrie a keramiky z různých období pravěku.

Na okraji mělce zahloubeného hliníku s rozměry zhruba 420 x 300 cm byla umístěna jáma válcovitého tvaru s průměrem 140 cm. Její dno leželo v hloubce 110 cm od povrchu. Výplň prostupovaly vrstvy vypálené hlíny. Byl tu nalezen zlomek sekeromlatu, štípaná industrie, zvířecí kosti a velké množství keramiky. Několik střepů pokrývala červená malba. Mnohem častěji se objevovala výzdoba bílou barvou.

V sousedství Končin, v trati Kněžův háj, pokračovaly výkopy objektu 2/83 s nálezy jordanovské keramiky. Informativními sondami bylo zjištěno, že zahloubený prostor, snad hliník, přesahuje délku 8 m a za-

sahuje do čtyř různých pozemků. Jeho odkrytí přesahuje současné možnosti archeologického pracoviště muzea. Nálezy z minulého roku byly rozšířeny o množství střepů, štípanou kamennou industrií /včetně obsidiánových ústěpů/ a zlomek sekeromlatu. Zvláštní význam má zlomek antropomorfní plastiky, hrubě modelovaná, dvojkónická hlavička bez vyznačených detailů.

Holubice

Na polích na jižní straně tělesa dálnice, asi 60 m západně od společného přemostění železniční vlečky a silnice vstupující do Holubic od cesty Brno - Rousínov byla vybagrována rozsáhlá jáma. Má zachycovat návaly srážkových vod. Při skrývce ornice před výstavbou byl zjištěn půdorys chaty zahloubené do spraše. Měla obdélný tvar s rozměry 580 x 430 cm a hloubku 15 - 20 cm. Delší osa probíhala ve směru SVV-JZZ. V rozích a ve středech stěn byly hluboké kúlové jámy s průměrem až 38 cm. Poblíž kúlové jámy ve středu stěny obrácené k jihu byla v podlaze mělká prohlubená skupina malých kúlových jamek umístěná na jejím obvodu. Z písčité výplně pochází mazanice, zvířecí kosti a kusy železné strusky. Střepy byly atypické, kromě fragmentů dvou misek s hrubě modelovaným povrchem. Ty umožňují datování do pozdní doby římské.

V době prací na odkryvu objektu byla nalezena u železniční tratě hromada keramiky shromážděné neznámými nálezcí z objektů velatické kultury, které byly zničeny při úpravách příkopů podél silnice.

Hvězdlice

Na severovýchod od Starých Hvězdlic, v blízkosti temene návrší Klín s nadmořskou výškou 448 m byla zjištěna při průzkumu v lesní školce štípaná industrie a drobné střepy kultury s moravskou malovanou keramikou. Sídliště se rozkládá v málo členitém terénu, který je dnes součástí rozsáhlých lesních komplexů. Povrch pokrývá písčité, kameny promíšená hlína, všude v okolí vlastního naleziště bez jakýchkoliv stop osídlení. Je zajímavé, že z tohoto prostoru pochází v soukromé sbírce uložený soubor štípané industrie z rohovce a obsidiánu.

Luleč

Skupina mladých spolupracovníků muzea ze ZŠ v Drnovicích získala na svahu středověkého hrádku Starý zámek u kostela sv. Martina v Lulči veliké množství nálezů. Sbírali je v místech, kde v minulosti amatérské výkopy porušily vrstvy uměle navršeného pahorku. Kromě středověké keramiky a hrotů šípů našli broušené kamenné nástroje, atypickou pravěkou keramiku a zlomky mazanice.

Dalším místem sběrů se stal výkop pro cestu u nové školky v intravilánu obce. V profilech byla odkryta kulturní vrstva přesahující na úseku 40 m sflu 1 m. Z porušených objektů a z odvážené hlíny pochází, kromě atypických zlomků, sekera kopytovitého tvaru, střepy kultury s moravskou malovanou keramikou, dále početné střepy a kadlub na odlévání páru bronzových jehlic z mladší doby bronzové a zlomek tyglíku z pozdní doby halštatské.

Moravské Prusy

Na východním okraji zástavby Moravských Prus, v blízkosti Pruského potoka nalezl a do Muzea Vyškovska odevzdal J. Večerka středověkou keramiku z 15. století. Mezi střepy byl také velký zlomek spodní části ložického poháru. Podle informací nálezce se střepy vynášejí společně s kamením z polí už dlouhá léta. Z části naleziště, na kterém prý měla stát kaple, pocházejí zlomky cihel a maľty.

Nevojice

V blízkosti kostela v Nevojicích se nalézá středověké opevnění. Střední, téměř kruhová plocha, vystupující nad úroveň zasypaného příkopu je obdělávaná. V její východní části byla zjištěna vrstva s množstvím mazanice a keramikou ze 14. - 15. století.

Na základě informace R. Zemana byla vyhledána v poloze U habru středověká zaniklá vesnice. V údolí ležícím v blízkosti hřebene Ždánického lesa jsou patrné části půdorysů středověkých domů. Z kulturní vrstvy porušené potůčkem byla získána početná keramika ze 14. - 15. století, několik střepů z 13. stol. a okraj nádoby kultury s moravskou malovanou keramikou. Součástí středověké vesnice mohl být rybník, jehož rozbořená hráz leží asi 1 km dále k severu.

Pustiměř

Muzeum uskutečnilo záchrannou akci na staveništi tenisových kurtů v sousedství opuštěné cihelny, známé nálezy z různých období pravěku. Podařilo se registrovat jenom mizivý zlomek zničených objektů, především hrobů lužické kultury, dále byly prozkoumány 3 halštatské hroby a 2 velkomoravské kostrové hroby.

Nejlépe prozkoumaným byl halštatský hrob 2/84. Pod příkrovem z balvanů se objevil hlinitý zásyp kosodélného půdorysu s rozměry 125 x 83 cm. U jedné z kratších stran byly zbytky dřevěného obložení. Nádoby byly uspořádány do dvou skupin. V jedné ležely fragmenty dvou amforovitých zásobnic, mísy různých velikostí a džbánků. Ve druhé skupině byla umístěna na mělkém talíři popelnice, která kromě kalcinovaných kostí obsahovala dva železné náramky, železný kroužek a přeslen. Prostor mezi oběma nádobami vyplňovala hlína prostoupená jantarovými korálky a zlomky železné spony. Na nich se zachovala část tkaniny petrifikované rzí. Poblíž ležela mísa a železný nůž. V zásypu byly roztroušeny další jantarové korálky a přesleny. Přesnější časové a kulturní zařazení objektu před rekonstrukcí keramiky není možné.

Velkomoravské hroby se zachovaly jenom díky mimořádné hloubce, neznámý počet dalších byl nepochybně zničen bez povšimnutí. Obě hrobové jámy byly orientovány zhruba ve směru V - Z, s hlavou na západní straně. U nohou zemřelého v hrobu 6/84 byla umístěna nádoba a střípky asi ze dvou dalších, v hrobu 7/84 na stejném místě ležel nůž a neidentifikovatelné zlomky železa.

Rašovice

V údolí potoka západně od Rašovic byla při průzkumu zjištěna jáma poškozená orbou. Dochovala se do hloubky 120 cm od povrchu. Měla kónický tvar s průměrem ústí 75 cm a mísovité prohnutým dnem s průměrem asi 120 cm. V tmavé výplni se kromě mazanice a několika kusů železné strusky našlo množství keramiky podolské kultury.

Rousínov

Při výkopech pro vodovod byla v prostoru u západního konce dnešního náměstí v Rousínově zjištěna kulturní vrstva se středověkou keramikou. Na silnici směřující k Rousínovci překrývala na úseku dlouhém asi 50 m starší vrstvy výdřeva z kulatiny, kterou byla zpevněna v bahnitých místech stará komunikace. Podle nálezné situace tato úprava vznikla asi v 17. - 18. století. V blízkosti údolní nivy na pravém břehu potoka Rakovec byla na několika místech porušena kulturní vrstva, v ovzorkovaných místech s keramikou snad z mladší doby bronzové a odtěžen zahlobený objekt z doby laténské.

Information von den Ergebnissen der Untersuchungen des Museums in Vyškov / Bez. Vyškov/. Das Museum Vyškova hat sich im Verlaufe des Jahres als Ziel Untersuchungen und Bergung bedrohter archäologischer Funde im Raume des Bezirkes Vyškov gesetzt. Eine bedeutendere Rettungsaktion wurde in Pustiměř verwirklicht, wo 3 reiche hallstattzeitliche Gräber und zwei grossmährische Skelettgräber festgestellt worden waren. In Holubice stellte man den Grundriss einer eingetieften Hütte, mit Pfostengruben in den Ecken und in der Mitte der Wände, aus der römischen Kaiserzeit fest. In Drnovice wurde eine Lehmgrube und eine Grube der Kultur mit mährischer bemalter Keramik untersucht und die Grabung des Objektes der Jordanów Kultur fortgesetzt. Aus Lesefunden in Luleč stammt das Bruchstück einer Sandsteingussform aus der jüngeren Bronzezeit. Weniger bedeutende Funde hat man in Bohdalice-Kozlany, Bošovice, Bučovice und ihren lokalen Teilen Vícemilice, Moravské Prusy, Nevojsice, Rašovice und Rousínov gewonnen.

SONDÁŽ NA HRADISKU U VELKÝCH OPATOVIC /okr. Blansko/

Antonín Štrof, Muzeum Boskovice

Lesní trať Hradisko se nachází 1 km JZ od J okraje zástavby V. Opatovic, na nejvyšším bodě hřbetu Borotínského čihadla, který v tomto úseku představuje Z okraj Boskovické brázd. Vlastní zbytky hradiska jsou v lesním terénu velmi dobře patrné a jako takové byly vždy prezentovány /např. B. Popelka 1912, 46, 179/. Schematický náčrt opevnění předložil J. Mackerle /1948, nestr. tabulky/, popis hradiska podal Z. Smrž /1975, 38/. J. Mackerle přisuzoval osídlení jevišovické kultury a halštatskému období /Mackerle - Továrek - Vacová 1946, 80/. Z. Smrž uvádí nálezy pozdní doby bronzové a halštatské /1975, 38/. Z dosavadních nálezů z hradiska je k dispozici dodnes nepublikovaný soubor halštatských nálezů /keramika, přesleny, kosti/ ze sondy v J části hradiska, provedené zhruba před 2 desetiletími členy historicko-vlastivědného kroužku při MŠLZ ve V. Opatovicích /nálezy jsou uloženy ve sbírce kroužku/. Sběry z amatérských sond publikoval nedávno J. Nekvasil /1982, 15-16/, část materiálu z těchto výkopů se podařilo získat /Štrof 1985/.

Aby bylo možné upřesnit průběh osídlení lokality a zajistit její památkovou ochranu, byly v letních měsících r. 1984 otevřeny 2 menší sondy při obvodu hradiska /pro hustý lesní porost nebyla možná sondáž většího rozsahu/.

Sonda I/84 o rozměrech 3,0 x 4,5 m při JV okraji hradiska byla situována tak, aby protála i hranu svahu v tomto asi stometrovém úseku, kde svah prudce spadá do údolí Malé Hané a kde nejsou na povrchu patrné zbytky opevnění. Opukové a pískovcové podloží bylo zjištěno 1,3 m pod povrchem, na ně nasedla výrazná černohnědá vrstva o síle 0,4 - 0,6 m s nálezy patřícími věteřovské skupině. Vrstva se opírala o kamennou destrukci při hraně svahu /zach. šířka 1,6 m, výška 1 m/. Na tuto černohnědou vrstvu nasedala tmavě hnědá vrstva s halštatskou keramikou v síle 0,6 - 0,75 m. V halštatské vrstvě byl zjištěn 1,3 m od hrany svahu základ kamenné opukové zídky souběžné s hranou svahu a její destrukce.

Sonda II/84 o rozměrech 6,5 x 2 m byla otevřena při SZ okraji hradiska, zasáhla část osídlené plochy a hranu svahu. Podloží, tvořené drobnou opukou, bylo v hloubce 1,1 m a na ně nasedla výrazná černohnědá vrstva o síle 0,45 - 0,5 m s popelovitými ččkami a s nálezy patřícími věteřovské skupině. Tato vrstva se opírala o zbytky násypu ze světlé podzolové hlíny a drobných opukových kamenů, který v síle 2 m sledoval obvod hradiska. Černohnědá vrstva byla překryta tmavě hnědou halštatskou vrstvou o síle 0,5 - 0,6 m. Ta se opírala o základ opukové zídky, která sledovala hranu svahu ve vzdálenosti 0,5 m a jejíž výrazná destrukce zabíhala do vnitřní plochy hradiska. V horních partiích halštatské vrstvy byla zachycena nepříliš početná keramika, železný nůž a j., patřící zjevně střední době hradištní.

Při předběžném vyhodnocení sondáže jsme dospěli k těmto zjištěním:

1/ Lokalita byla poprvé prokazatelně osídlena nositeli věteřovské skupiny. Osídlení bylo značně intenzivní /půlmetrová kulturní vrstva v obou sondách/, osídlená plocha je totožná s plochou halštatského osídlení /asi 1,8 ha/. Pravděpodobně byla celá tato poloha opevněna násypem /v JV části s kamenným jádrem, v SZ

PŘEHLED VÝZKUMU 1984

Vydává :	Archeologický ústav ČSAV, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor:	akademik Josef Poulík
Redaktoři:	Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady:	Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby:	A. Krechlerová, P. Šindelář, B. Klíma, M. Plaček, J. Svoboda
Na titulním listě:	rekonstrukce vědérka ze slovanského hradiska Břeclav-Pohansko
Tisk:	VH 103 ZO Svazarmu Brno
Evidenční číslo:	ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis:	450 kusů - neprodejné